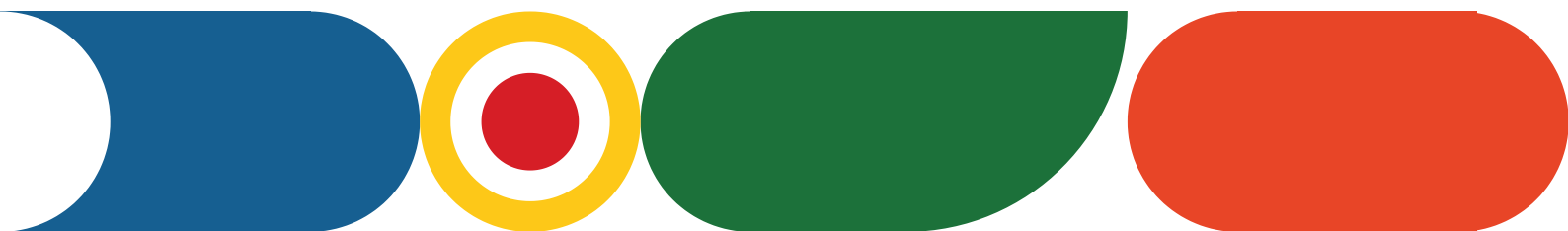




Miten maahan muuttaneiden asunnottomuus poistetaan vuoteen 2027 mennessä pääkaupunkiseudulla?

**Raportti
Katto-talkoot
3.6.2021**

Veera Vilkama
Päällikkö
Katto-toiminta
Moniheli ry



Sisällysluettelo

Tiivistelmä	3
Tavoitteena Suomi ilman asunnottomuutta	4
Maahanmuuttajataustaisten asunnottomuus ARA:n tilastojen valossa	5
Maahanmuuttajataustaisten asunnottomien määrä	6
Maahanmuuttajataustaisten asunnottomuus keskittyy Helsinkiin	8
Tilastojen ulkopuolelle jäävät ryhmät	9
Maahanmuuttajataustaisten asunnottomuus tutkimustiedon valossa	10
Asiantuntijat kokoontuivat Katto-talkoisiin	13
Tärkeimmät maahan muuttaneiden asunnottomuutta aiheuttavat tekijät pääkaupunkiseudulla	14
Mitä hyviä toimintamalleja on jo käytössä Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla?	19
Ratkaisuehdotukset	22
Lähteet	25

Yhteistyössä

MONIHEL

Asunto
ensin

Tiivistelmä

Hallitusohjelmassa on sitouduttu asunnottomuuden puolittamiseen tämän hallituskauden aikana ja sen poistamiseen vuoteen 2027 mennessä, painopistealueena nuoret ja maahanmuuttajat (Hallitusohjelma 2019). Miten puolittaminen etenee maahan muuttaneiden osalta pääkaupunkiseudulla? Moniheli ry kokosi pääkaupunkiseudun asunnottomuustyön, asumisneuvonnan ja kotoutumiskysymysten asiantuntijat julkiselta ja kolmannelta sektorilta pohtimaan kysymystä 3. 6.2021 Katto-talkoisiin.

Tämä raportti kokoaa yhteen olemassa olevaa tietoa maahan muuttaneiden asunnottomuudesta Suomessa ja Katto-talkoiden työskentelyn tuloksia. Maahan muuttaneilla on korkeampi riski päätyä asunnottomaksi. Pääkaupunki-seudulla yksinelävistä asunnottomista n. 30 % ja asunnottomuutta kokevista perheistä n. 50 % on maahanmuuttajataustaisia. Maahanmuuttajataustaisten asunnottomuus keskittyy muutamaan suurimpaan kaupunkiin ja erityisesti Helsinkiin. Maahan muuttaneiden kokeman asunnottomuuden taustalla ei ole mitään yhtä polkua, vaan se on monimutkainen ja toisiinsa kytkeytyvien tapahtumien muodostama prosessi, johon vaikuttavat taloudelliset tekijät, inhimilliset yksilöön liittyvät tekijät, sosiaaliset verkostot tai niiden puute sekä kulttuurinen ulottuvuus (Katisko 2013).

Katto-talkoiden osallistujat nimesivät tärkeimpinä pääkaupunkiseudulla asunnottomuutta tuottavina tekijöinä kohtuuhintaisten asuntojen puutteen, syrjinnän vuokra-asuntomarkkinoilla, liian kalliit vuokrat ja Kelan kohtuullistamisen käytännöt, varhaisen avun ja tuen puutteen sekä ilman omaa asuntoa kuntaan muuttamisen. Hyvinä toimintamalleina pääkaupunkiseudulla tunnistettiin monikielinen neuvonta ja ohjaus, varhainen ja konkreettinen apua ja tuki, yhteistyö eri toimijoiden välillä sekä joustavuus, jalkautuminen, luottamuksen rakentaminen ja kokemustiedon hyödyntäminen.

Asunnottomuuden puolittamiseksi tarvitaan Katto-talkoiden osallistujien mukaan vielä lisää kohtuuhintaisia ja eri kokoisia asuntoja, asumisen roolin selkiyttämistä lakiin kotoutumisen edistämisestä, välivuokrausmallin pilotointia, monikielistä matalankynnyksen neuvontaa asumisen kentän lisäksi myös päihde- ja mielenterveyspalveluihin. Tarvitaan myös lisää varhaista tukea ja eri toimijoiden välistä yhteistyötä sekä tutkimustietoa maahan muuttaneiden asunnottomuuden erityispiirteistä.

Tavoitteena Suomi ilman asunnottomuutta

Hallitusohjelmaan on kirjattu ”puolitetaan asunnottomuus vaalikauden aikana ja poistetaan asunnottomuus kahdessa vaalikaudessa eli vuoteen 2027 mennessä. Toimivaksi todetusta Asunto ensin -periaatteesta pidetään kiinni. Kiinnitetään erityistä huomiota asumisneuvonnan saatavuuden parantamiseen sekä asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn, painopistealueena ovat nuoret ja maahanmuuttajat.” (Hallitusohjelma 2019). Miten asunnottomuuden puolittaminen maahan muuttaneiden kohdalla etenee?

Ympäristöministeriö on käynnistänyt yhteistyöohjelman asunnottomuuden puolittamisen edistämiseksi. Osana yhteistyöohjelmaa sosiaali- ja terveysministeriö on myöntänyt hankeavustusta kunnille asunnottomuutta vähentävien sote-palveluiden kehittämiseen. Työ on käynnistynyt Helsingissä, Vantaalla, Espoossa, Tampereella, Oulussa, Porissa ja Jyväskylässä.

Moniheli kokosi yhteistyössä Y-Säätiön Asunto Ensin Verkostokehittäjien kanssa maahanmuuttajataustaisten asunnottomuuden parissa työskentelevät asiantuntijat yhteen kesäkuussa 2021 keskustelemaan siitä, miten asunnottomuuden puolittamiseen tähtäävä työ etenee pääkaupunkiseudulla asunnottomien maahanmuuttajataustaisten näkökulmasta arvioituna.

Maahanmuuttajataustaisten asunnottomuus ARA:n tilastoissa

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (jatkossa ARA) vastaa asunnottomuutta koskevan tilastotiedon keräämisestä Suomessa. Maahanmuuttajien määrää on tilastoissa seurattu vuodesta 2001. Tilastot kerätään kunnista ja niissä eritellään asunnottomuutta kokevista yksinelävät, perheet, nuoret, naiset ja maahanmuuttajat.

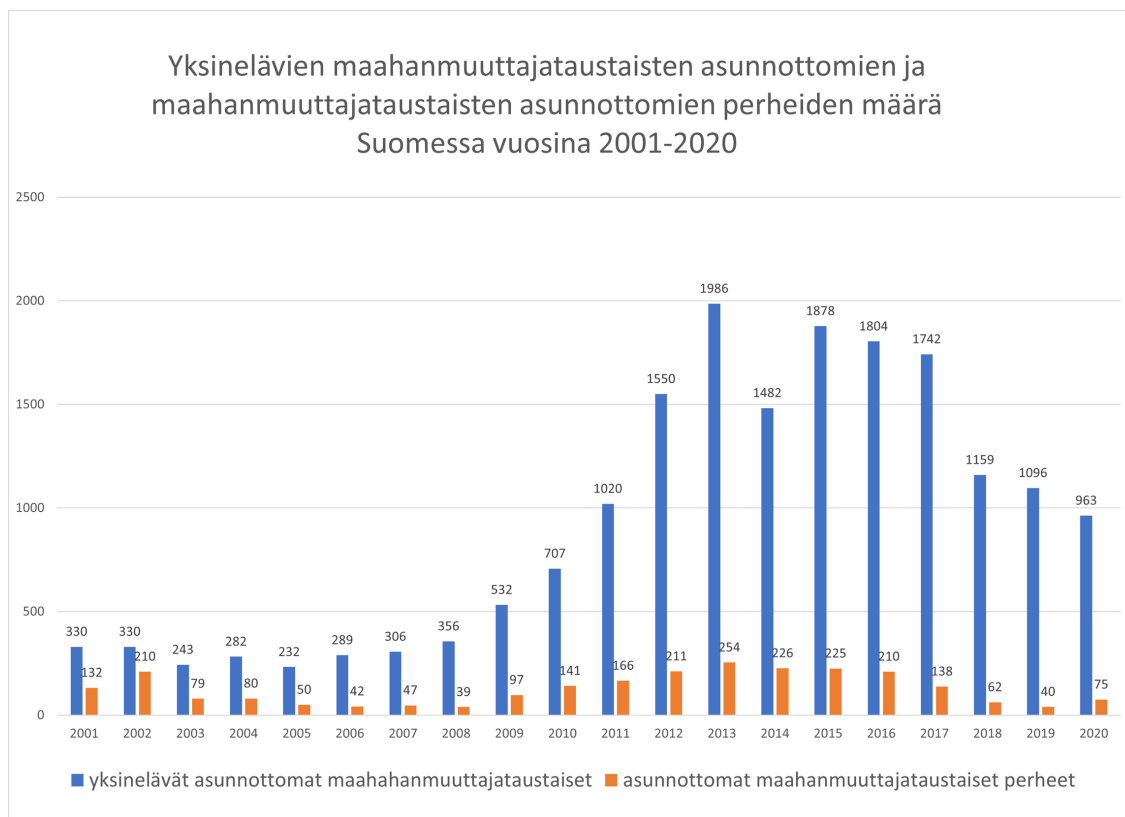
Määritelmät

Vuoden 2020 ARA:n asunnottomuustilastoissa termi maahanmuuttaja on määritelty: "Maahanmuuttajataustaisiin luetaan kaikki asunnottomat yksinelävät henkilöt, jotka eivät ole Suomen kansalaisia tai joiden äidinkieli on joku muu kuin suomi tai ruotsi. Maahanmuuttajatiedon voi selvittää väestörekisteristä äidinkielen ja syntymäpaikan avulla." Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisemassa kotoutumisen sanastossa maahanmuuttaja määritellään: "ulkomailla syntynyt henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen, mutta asuu Suomessa ja on saanut oleskeluoikeuden" (TEM 2021). ARA:n maahanmuuttaja-termin määritelmä on siis laajempi, kuin TEM:n maahanmuuttaja-termi. Väestörekisterissä äidinkielekseen muun kuin suomen tai ruotsin rekisteröineet henkilöt voivat olla myös Suomen kansalaisia, jotka ovat syntyneet Suomessa.

Tässä raportissa käytetään ARA:n tilastotietoihin viitattaessa termiä maahanmuuttajataustainen, joka sisältää sekä oman elämänsä aikana Suomeen muuttaneet henkilöt sekä Suomessa syntyneet lapset, joiden vanhemmat muuttaneet Suomeen. Muutoin käytetään termiä maahan muuttanut, jolla viitataan oman elämänsä aikana Suomeen muuttaneisiin. Muutoin noudatetaan lähdeaineistojen käyttämiä termejä.

ARA:n tilastojen pohjalta asunnottomuutta kokevista maahanmuuttajataustaisista tiedetään yksinelävien ja perheiden määrä. ARA:n tilastojen valossa ei pysty tarkastelemaan eri kieliryhmien, lähtömaiden, eri oleskelulupakategorioiden tai maassaoloajan vaikutusta asunnottomuuteen. Olisi tärkeää käyttää tarkempaa terminologiaa sekä saada tarkempaa tietoa asunnottomuutta kokevista maahanmuuttajataustaisista, jotta erilaisia asunnottomuutta synnyttäviä mekanismeja voitaisiin paremmin ymmärtää.

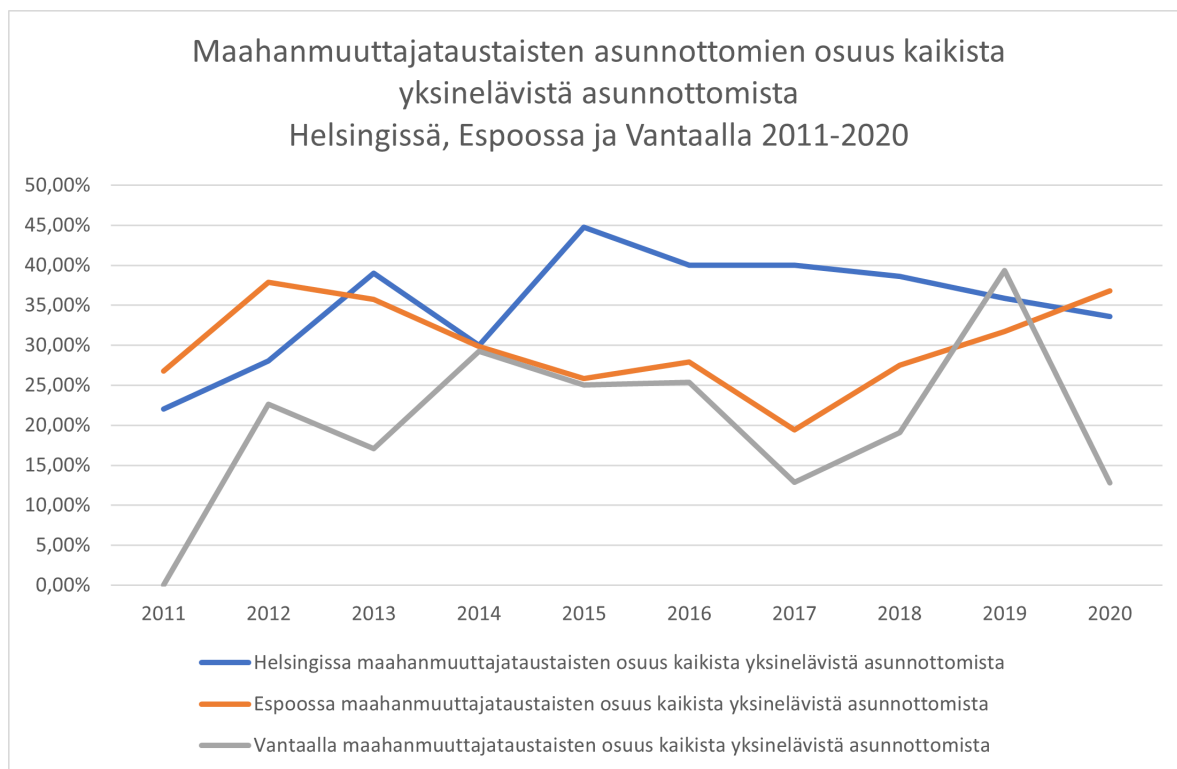
Maahanmuuttajataustaisten asunnottomien määrä



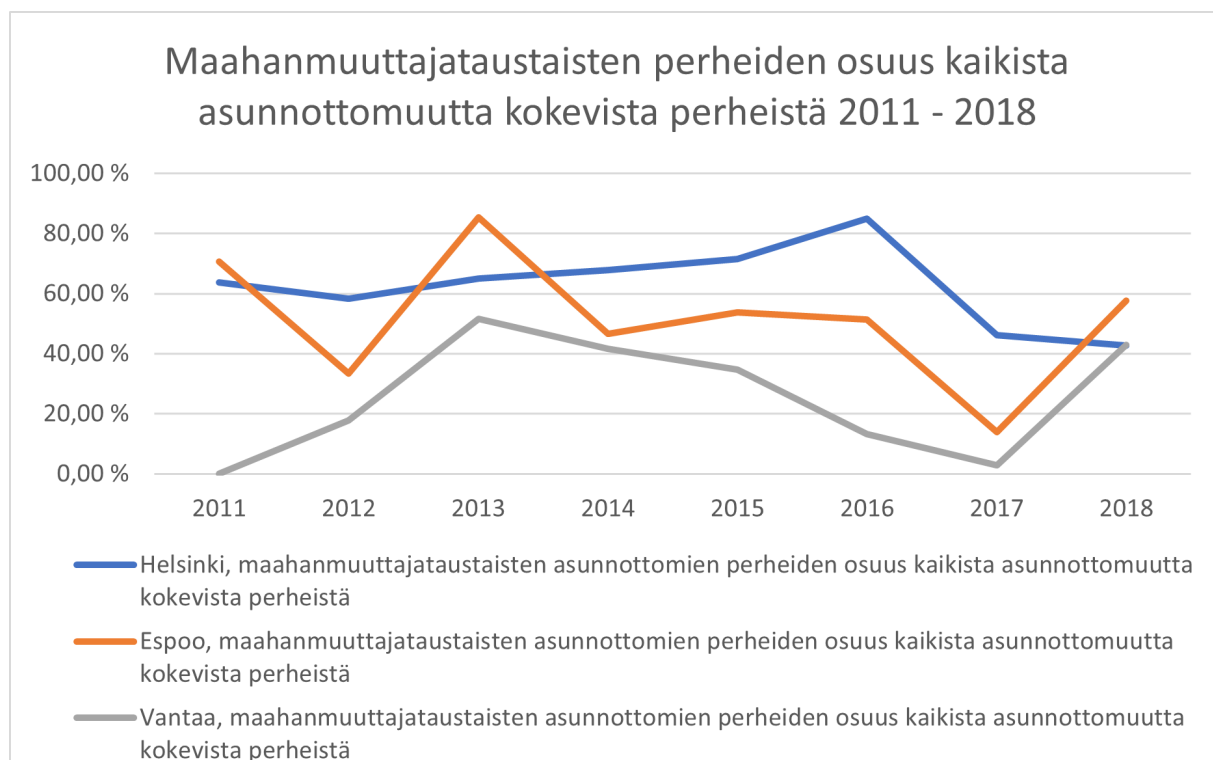
Taulukko 1. Asunnottomien yksinelävien maahanmuuttajien ja maahanmuuttajaperheiden määrä Suomessa vuosina 2001-2020. Lähde: ARA:n asunnottomuustilastot

Kuten asunnottomuus Suomessa yleisesti, myös maahanmuuttajataustaisten asunnottomuus ollut tilastojen valossa laskussa viimeisen kuuden vuoden ajan. Vuonna 2020 yksieläviä asunnottomuutta kokevia maahanmuuttajataustaisia oli ARA:n tilastoissa 963, heistä pitkäaikaisasunnottomia oli 147 eli 15 %. Maahanmuuttajataustaisia asunnottomia perheitä oli 75.

Maahanmuuttajataustaisten osuus kaikista asunnottomista on kuitenkin säilynyt suhteellisen korkeana (taulukko 2). Maahanmuuttajilla on muuta väestöä suurempi asunnottomuuden riski (Kauppinen 2019, s. 160). Maahanmuuttajataustaisten asunnottomien osuus kaikista asunnottomuutta kokevista liikkuu kaikissa pääkaupunkiseudun kaupungeissa yli 20 %, joskin vaihdellen paljon vuodesta toiseen. Asunnottomien maahanmuuttajataustaisten osuus kaikista asunnottomista on selkeästi vieraskielisen väestön osuutta korkeampi jokaisessa kaupungissa.



Taulukko 2 Maahanmuuttajataustaisten asunnottomien osuus kaikista yksinelävistä asunnottomista Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla vuosina 2011-2020. Lähde ARA:n tilastot.



Taulukko 3 Maahanmuuttajataustaisten asunnottomien perheiden osuus kaikista asunnottomista perheistä Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla vuosina 2011-2018. Lähde: ARA:n asunnottomuustilastot

Maahanmuuttajataustaisten perheiden osuus kaikista asunnottomista perheistä on suuri pääkaupunkiseudulla. Vuosien 2011–2018 välillä asunnottomuutta kokevista perheistä Helsingissä 40-80 % on ollut maahanmuuttajataustaisia, Espoossa 20-80 % ja Vantaalla 0-50 % (taulukko 3). ARA:n kuntakohtaisissa tilastoissa tämän luvun raportointi lopetettiin vuonna 2018. Tilastolliset vaihtelut ovat suuria, sillä lukumäärät ovat pieniä, mutta maahanmuuttajataustaisten perheiden suuri osuus asunnottomuutta kokevista perheistä kertoo, että perheille suunnattu tuki, ei jostain syystä ennaltaehkäise maahanmuuttajaperheiden asunnottomuutta tehokkaasti. Asunnottomuutta kokevissa maahanmuuttajataustaisissa perheissä asuu myös lapsia. Asunnottomuutta kokevissa maahanmuuttajataustaisissa perheissä oli vuonna 2018 yhteensä 105 lasta (ARA:n tilastot).

Maahanmuuttajataustaisten asunnottomuus keskittyy Helsinkiin

Asunnottomuus keskittyy Suomessa suuriin kaupunkeihin. Suomessa asuvista ulkomaalaistaustaisista henkilöistä puolet asuu pääkaupunkiseudulla, ja heistä puolet Helsingissä (Saukkonen 2020a). Maahanmuuttajataustaisten asunnottomuus keskittyy Helsinkiin, jossa asuu kaikista asunnottomista maahanmuuttajataustaisista yli puolet (taulukko 4). Yli 20 maahanmuuttajataustaista yksinelävää asunnotonta raportoitiin pääkaupunkiseudun ulkopuolella vain Turussa ja Tampereella (ARA:n tilastot).



Taulukko 4 Yksinelävien maahanmuuttajataustaisten asunnottomien määrä koko Suomessa, Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla vuosina 2011-2020. Lähde ARA:n tilastot.

Tilastojen ulkopuolelle jäävät ryhmät

Yhteiskunnan marginaaliin sijoittuvan asunnottomuusilmiön ulkopuolellekin rajautuu vielä joukko Suomessa erittäin haavoittuvassa asemassa oleskelevia ihmisiä, jotka eivät näy missään tilastossa.

ARA:n asunnottomuustilastoihin kirjataan kunnassa kirjoilla olevat henkilöt, joten ilman oleskeluoikeutta Suomessa oleskelevia EU:n ja Eta-alueen ulkopuolelta saapuneita henkilöitä eli paperittomasti oleskelevia henkilöitä tai rekisteröitymättömiä EU-kansalaisia ei lasketa mukaan ARA:n asunnottomuustilastoihin, vaikka heidän oleskelunsa olisikin kunnan tiedossa ja he olisivat asunnottomia. Monet näihin ryhmiin kuuluvista asuvat tuttavilla, huonoissa asuinolosuhteissa, ovat hätämajoituksen varassa tai kadulla. Tilastojen ulkopuolelle jäävät myös piiloasunnottomat eli henkilöt, jotka ovat rekisteröineet osoitteekseen paikan, jossa he eivät kuitenkaan voi asua (kts. esim. Juntunen 2019; Katisko & Kalm-Abukardia 2021; Jauhiainen & Tedeschi 2021). Tosiasiassa ilman omaa asuntoa asuvien ulkomaalaistaustaisten määrä Suomessa on tilastojen antamaa kuvaa suurempi.

Myös asunnottomuustilastojen ulkopuolelle jäävät asunnottomana oleskelevat paperittomat sekä EU-kansalaiset tulisi sisällyttää keskusteluun asunnottomuudesta Suomessa ja kerätä systemaattista tietoa näistä erityisen haavoittuvassa asemassa olevista yhteiskunnan palveluiden piirin ulkopuolelle jäävistä ryhmistä.



Maahanmuuttajataustaisten asunnottomuus tutkimustiedon valossa

Suomessa on tutkittu asuinalueiden etnistä eriytymistä, tuloeroja, eri väestöryhmien asuinoloja kuten asumisahtautta sekä omistus- ja vuokra-asumisen kehitystä eri ryhmissä ja suhteessa maassaoloaikaan (Saikkonen et al 2018; Kauppinen 2020). Maahanmuuttajataustaisten asunnottomuudesta on vähän tutkimustietoa Suomesta.

2000-luvun alussa ilmiöön havahduttiin Suomessa. Tuolloin maahan muuttaneiden asunnottomuuteen johtavina polkuina tunnistettiin kuntapaikkapolitiikka, jossa ihmiset sijoitettiin ympäri Suomea asumaan, avioerot erityisesti suomalaisista puolisoista sekä vuokrasuhteen päättymisen yksityisellä vuokranantajalla sekä tuttavien luona asuminen, joka ei voi enää jatkua (Rastas 2002, Mikkonen & Kärkkäinen 2002).

2010-luvulla Marja Katiskon sosiaalityöntekijöiltä Metropolialueelta ja Lahdesta keräämän tiedon mukaan maahan muuttaneiden asunnottomuuden taustalla ei ole tunnistettavissa mitään yhtä polkua, vaan se on monimutkainen ja toisiinsa kytkeytyvien tapahtumien muodostama prosessi, jossa vaikuttavat taloudelliset tekijät, inhimilliset yksilöön liittyvät tekijät, sosiaaliset verkostot tai niiden puute sekä kulttuurinen ulottuvuus. Pahimmassa tapauksessa näistä muodostuu kielteinen kehä (kuva 1), jonka seurauksena henkilö päätyy asunnottomaksi. Yleisimpiä asunnottomuuden taustalta tunnistettuja tekijöitä olivat perheen sisäiset ongelmat kuten avioerot ja välien katkeaminen vanhempien tai sukulaisten ja nuoren välillä, taloudelliset ongelmat sekä kielitaidon ja tiedon puute. Myös Katisko nosti esiin avioeron erityisesti suomalaisesta puolisoista muodostavan asunnottomuusriskiä nostavan tekijän (Katisko 2013).



KUVIO 6: Yksin elävän maahanmuuttajataustaisen henkilön asunnottomuuteen tai puutteellisiin asuinolosuhteisiin johtava kielteinen kehä.

Kuva 1. Marja Katiskon jäsenitys Yksinelävien maahanmuuttajataustaisten asunnottomuuteen johtavista olosuhteista. Lähde: Katisko 2013, s. 124

Maahan muuttaneiden asunnottomuus ei kääntynyt tilastoissa nousuun vuoden 2015 jälkeen, vaikka tuolloin ennakoitiin, että Suomeen saapuneiden turvapaikanhakijoiden poikkeuksellisen suuri määrä vaikuttaisi asiaan. Suuri osa oleskeluluvan saaneista turvapaikanhakijoista siirtyi vuokralle yksityiselle vuokranantajalle tai vapaarahoitteisia vuokra-asuntoja tarjoavaan yhtiöön (Meronen-Vilenius & Fredriksson 2017). Myös Helsingissä yksityisillä vuokra-asuntomarkkinoilla asuminen on yleistynyt viimeisen kymmenen vuoden ajan ja siitä on tullut yleisempää ulkomaalaistaustaisten keskuudessa kuin ARA-asunnossa asumisessa (Saukkonen 2020a, s 53).

Asunnon löytäminen yksityisiltä vuokra-asuntomarkkinoilta ei ole onnistunut aina ilman apua, muun muassa siksi, että vuokranantajien keskuudessa on syrjiviä asenteita ulkomaalaistaustaisia kohtaan (Öblom & Antfolk 2017).

Suomeen 2015 saapuneiden turvapaikanhakijoiden siirtyminen vastaanottokeskuksesta omaan asuntoon tapahtui osin nojaten epävirallisiin vuokravälittäjiin sekä ihmisten omiin verkostoihin. Epäviralliset vuokravälittäjät etsivät ihmisille asunnon palkkiota vastaan. Epävirallisten vuokravälittäjien avun puoleen käännettiin osin myös siitä syystä, että ihmiset halusivat valita tulevan asuinpaikan ja -alueen ja olivat huolissaan siitä, että sosiaalityöntekijän apu asunnonhakuun tarkoittaa sitä, että vaikutusvaltaa asuinpaikan valintaan on vähemmän (Juntunen & Al Aloulou 2019).

Katto-toiminnan kokemuksen mukaan epävirallisten vuokravälittäjien käyttö lisää asunnottomuusriskiä, sillä se tuottaa velkaantumista sekä muita ongelmia. Ilmiöön liittyy väärinkäytöksiä, joiden tuloksena ihminen voi päätyä huonoihin asuinolosuhteisiin tai jäädä täysin ilman asuntoa.

Asiantuntijat kokoontuivat Katto-talkoisiin

Moniheli ry:n Katto-toiminnan tavoitteena on maahan muuttaneiden asunnottomuuden ennaltaehkäisy. Järjestimme yhteistyössä Y-Säätiön Asunto Ensin Verkostokehittäjien kanssa Katto-talkoot 3.6.2021, jonne kutsuimme pääkaupunkiseudun kotoutumisen, asunnottomuustyön ja asumisneuvonnan asiantuntijoita julkiselta sektorilta Helsingistä, Espoosta ja Vantaalta sekä näissä kaupungeissa toimivilta kolmannelta sektorilta keskustelemaan siitä, miten maahan muuttaneiden asunnottomuus puolitetaan ja poistetaan pääkaupunkiseudulla vuoteen 2027 mennessä. Paikalle Zoomiin 3.6.2021 saapui 19 asiantuntijaa. Tilaisuutta fasilitoi Lari Karreinen Osana yhteistä ratkaisua Oy:stä.

Katto-talkoiden tavoitteena oli vahvistaa ymmärrystä siitä, mitkä tekijät pääkaupunkiseudulla tuottavat maahan muuttaneiden asunnottomuutta, mitä toimivia toimintamalleja kunnissa ja järjestöillä on jo käytössä asunnottomuuden ennaltaehkäisemiseksi sekä ratkaisemiseksi, sekä koota ajatuksia yhteisesti siitä, mitä tarvitaan, jotta asunnottomuus myös Suomeen muuttaneiden ihmisten osalta voitaisiin puolittaa. Seuraavaksi esitellään Katto-talkoissa nimetyt asunnottomuutta tuottavat tekijät, hyvät käytännöt ja asiantuntijoiden yhteisessä keskustelussa nimeämät ratkaisuehdotukset.

Tärkeimmät pääkaupunkiseudulla maahan muuttaneiden asunnottomuutta aiheuttavat tekijät

- 1** Kohtuuhintaisten asuntojen puute
- 2** Syrjintä vuokra-asuntomarkkinoilla
- 3** Liian kalliit vuokrat ja Kelan kohtuullistamisen käytännöt
- 4** Varhaisen avun ja tuen puute
- 5** Kuntaan muuttaminen ilman omaa asuntoa

Pääkaupunkiseudun asiantuntijat nimesivät tärkeimmiksi maahan muuttaneiden asunnottomuutta tuottaviksi tekijöiksi kohtuuhintaisten asuntojen puutteen, syrjinnän vuokra-asuntomarkkinoilla, liian kalliin vuokran ja Kelan kohtuullistamisen käytännöt, varhaisen avun ja tuen puutteen sekä kuntaan muuttamisen ilman omaa asuntoa, tässä järjestyksessä.

Myös suomen tai ruotsin kielen osaamisen puute sekä vuokravelat ja luottotietojen menetys nimettiin tekijöinä, jotka tuottavat asunnottomuutta pääkaupunkiseudulla. Tekijät valittiin valmiiden vastausvaihtoehtojen joukosta. Vastausvaihtoehdot perustuivat Katto-toiminnan sidosryhmäyhteistyössä keräämään tietoon.

Kohtuuhintaisten asuntojen puute

Heikko taloudellinen tilanne on yksi maahanmuuttajataustaisten asunnottomuuden taustalla vaikuttava tekijä (Katisko 2013). Kohtuuhintaiseen asuntoon vuokralaiseksi pääseminen on vaikeaa. Helsingin kaupungin vuokra-asuntoihin on noin 23 000 aktiivista asuntohakemusta, ja asuntoja vapautui vuonna 2020 noin 3300 (Helsingin kaupunki 2020).

Espoossa aktiivisia hakemuksia oli noin 5800 ja asuntoja vapautui vuonna 2020 1944 (Espoon asunnot 2020). Vantaalla aktiivisia hakemuksia oli noin 5300 ja vuokrasopimuksia tehtiin 1287 vuonna 2020 (VAV 2020).

Yksityisillä vuokra-asuntomarkkinoilla kohtuuhintaisista asunnoista käydään kovaa kilpailua. Tässä kilpailussa on vaikea menestyä, jos on Kelan maksusitoumus vuokravakuuteen, heikko suomen kielen taito eikä vielä työpaikkaa.

Vuokra-asuntomarkkinoilla on tarjolla vain vähän suuria asuntoja. Keskimääräinen perhekoko Suomessa on 1,8 lasta (Tilastokeskus 2020). Tämä heijastuu asuntotarjonnassa niin yksityisillä vuokra-asuntomarkkinoilla kuin kaupungin vuokra-asunnoissa. Monessa kansainvälisen suojelun kautta Suomeen muuttaneessa perheessä lapsiluku on tyypillisesti tätä korkeampi. Suurien perheiden on vaikea löytää isoja kohtuuhintaisia asuntoja. Liian ahtaassa asunnossa asuminen on yleistä. 77 % alle 18-vuotiaista ulkomaalaistaustaisista länsimaiden ulkopuolelta kotoisin olevista lapsisista asuu ahtaasti Helsingin seutukunnissa. Ahtaasti asutaan silloin, jos asunnossa on vähemmän kuin yksi huone asukasta kohti, kun keittiötä ei lasketa huoneeksi (Kauppinen 2019, s. 160).

Syrjintä vuokra-asuntomarkkinoilla

Tutkimustieto osoittaa, että vuokra-asuntomarkkinoilla tapahtuu syrjintää. Esimerkiksi arabiankieliseltä kuulostavalla nimellä lähetetyt tiedustelut asunnosta saavat vähemmän vastauksia kuin suomalaiselta tai ruotsalaiselta kuulostavalla nimellä lähetetyt (Öblom & Antfolk 2017). Katto-toimintaan yhteyttä ottavat ihmiset kertovat usein, että he ovat etsineet asunto monesta eri paikasta, mutta eivät ole saaneet mitään vastauksia yhteydenottoihinsa. Yleistä on myös se, että vuokranantajat kieltäytyvät vuokraamasta asuntoa, jos hakijalla on Kelan maksusitoumus vuokravakuuteen, koska he arvelevat, että asunnon mahdollisten korjaus- tai siivouskulujen korvaaminen maksusitoumuksesta on vaikeampaa, kuin rahana talletetusta vakuudesta.

Syrjintää on tutkittu Suomessa enemmän työmaailmassa ja on todettu, että maahanmuuttajataustaiset kohtaavat syrjintää työhaussa. Samalla työkokemuksella ulkomaalaistaustaisella nimellä jätetyt hakemukset saavat vähemmän kutsuja työhaastatteluun kuin suomalaistaustaiselta vaikuttavalla nimellä lähetetyt hakemukset (Larja et al. 2012, Ahlaq 2020).

Vuokra-asuntomarkkinoilla sekä työnhaussa tapahtuva syrjintä on osa yhteiskunnan rakenteellista rasismia, jossa eriarvoistava kohtelu on osa yleistä toimintatapaa.

Liian kalliit vuokrat ja Kelan kohtuullistamisen käytännöt

Vuokrataso pääkaupunkiseudulla on korkea ja kohtuuhintaisia asuntoja on liian vähän. Koska kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja yksityisiltä vuokra-asuntomarkkinoilta on usein vaikea saada jäljelle jäävät suuret vuokra-asuntoyritykset.

Suurten vuokra-asuntoyritysten vuokrataso on kallis toimeentulotuen ja asumistuen varassa eläville ihmisille. Välttääkseen asunnottomuuden monet ihmiset joutuvat kuitenkin vuokraamaan asunnon, joka ei mahdu Kelan perustoimeentulotuessa hyväksyttävien asumismenojen rajoihin.

Palvelujärjestelmä on monimutkainen ja sirpaleinen ja sitä on vaikea ymmärtää, jos suomen kielen taito on vasta alkeistasolla. Kela ei voi hyväksyä perustoimeentulostuessa hyväksyttävien asumismenojen rajojen ylittäviä asumiskuluja ilman erityistä perustetta, joten Kela lähettää kohtuuhintaiset asumiskustannukset ylittävässä asunnossa asuville kirjeen, jossa kehoitetaan muuttamaan halvempaan asuntoon. Tämän seurauksena asukkaiden pitää todistaa jatkuvasti hakevansa aktiivisesti uutta halvempaa asuntoa. Kela ei ohjeista kirjeessä, mistä tukea asunnon etsimiseen voi saada. Tämä tuottaa ongelmia erityisesti henkilöille, jotka eivät osaa vielä suomea.

Suuri osa järjestöille ja kaupungin asunnonhakuryhmiin ohjautuvista asiakkaista tarvitsevat tukea tähän halvemman vuokra-asunnon etsimiseen ja asuntohakemusten täyttämiseen, jotta Kelalle voidaan osoittaa, että aktiivisesti pyritään muuttamaan halvempaan asuntoon. Jos asukas ei vielä osaa riittävästi suomea eikä ymmärrä Kelan kirjettä tai muusta syystä ei toimi vaatimusten mukaan, Kela nk. kohtuullistaa perustoimeentulotuen laskelmassa vuokran Kelan kohtuuvuokrarajoja vastaavaksi. Tällöin osaa vuokrasta ei enää huomioida viimesijaisessa etuudessa (Helsingin kaupungin sosiaalinen raportointi 2020a). Käytännössä asukas joutuu tämän jälkeen käyttämään ruokarahojaan vuokranmaksuun. Tällöin elämiseen jää hyvin vähän rahaa ja vuokravelan, luottohäiriömerkintöjen sekä hädän riski nousee merkittävästi.

Varhaisen avun ja tuen puute asumisen ongelmiin ja asunnon etsintään

Asuntohakemusten ja muiden lomakkeiden täyttämistä vaikeuttaa tiedon puute, suomen kielen taidon puute, digitaitojen puute sekä osalla ihmisistä myös heikko luku- ja kirjoitustaito latinalaisilla aakkosilla ja joillain myös omalla äidinkielellään.

Eri toimijoiden välisen yhteistyön puutteet vaikeuttavat varhaisen tuen tarjoamista. Esimerkiksi oleskeluluvan saamisen jälkeen vastaanotto-keskuksesta kuntaan siirtyminen voi tuottaa palvelukatkoksen, jonka aikana auttaminen ei ole kenekään vastuulla.

Maahantulon alkuvaiheessa kuntapaikalle eli kunnan järjestämään asuntoon muuttaa pieni osa turvapaikanhakijoina tai pakolaisina Suomeen saapuneista. Suuri osa turvapaikanhakijana tulleista henkilöistä sekä työn, avioliiton tai opiskelun takia Suomeen tulleet vastaavat itse asunnon etsimisestä. Varhainen tuki asunnon etsintään olisi kustannustehokas tapa ennaltaehkäistä asunnottomuutta ja siitä aiheutuvia muita ongelmia, huolta ja stressiä.

Maahanmuuttajapalveluiden asiakkaana kotoutumisajalla ihmiset saavat tukea asunnon etsimiseen ja asumiseen. Kaikki Suomeen muuttaneet eivät kuitenkaan ole maahanmuuttajapalveluiden asiakkaita, ja asiakkuus on ajallisesti rajattu kolmeen vuoteen, jota voi tietyissä tapauksissa jatkaa kahdella vuodella. Jos ihminen muuttaa kunnasta toiseen kotoutumisajan sisällä, hän saattaa siirtyä uudessa kunnassa suoraan aikuissosiaalityön palveluiden piiriin jo paljon ennen kotoutumisajan päättymistä. Sen jälkeen varhaista tukea ja apua asunnon hakuun on tarjolla vähemmän. Riski päätyä asunnottomaksi esimerkiksi määräaikaisen sopimuksen päättyessä, asunnon mennessä remonttiin tai irtisanomistilanteessa nousee.

Asumisen turvaamiseksi tarvitaan mahdollisuutta saada tarvittaessa konkreettista apua asuntohakemuksien täyttämiseen sekä muuttoprosessissa rinnalla kulkemista ja Kelan kanssa asiointiin apua, jos asunto löytyy. Pelkkä ohjaaminen ja neuvonta suomeksi, tulkin välityksellä tai omalla äidinkielellä ei kaikille riitä, vaan jättää ihmisen yksin selviämään tilanteessa, jossa hänellä ei ole tarvittavia välineitä edistää omaa asunnonhakuaan (Katisko 2013, Helsingin kaupungin sosiaalinen raportointi 2020a).

Varhaisen tuen saamista muista palveluista vaikeuttaa myös se, että yhteisen kielen puuttuessa ja kulttuurierojen takia on riski, että erilaiset palveluntarpeet jäävät tunnistamatta.

Kuntaan muuttaminen ilman omaa asuntoa

Kuntapaikka tarkoittaa sitä, että joku kunta vastaanottaa kansainvälistä suojelua Suomesta saaneen henkilön ja järjestää hänelle asunnon. Kuntapaikan saavat kiintiöpakolaisena Suomeen tulevat henkilöt sekä osa oleskeluluvan saaneista turvapaikanhakijoista. Kuntapaikat sijoittuvat eri paikoille ympäri Suomea. Ihmiset eivät voi kuntapaikkaa hakiessaan vaikuttaa siihen, mihin kuntaan heidät sijoitetaan. Pääkaupunkiseudulla myönnetään vain vähän kuntapaikkoja.

Tilastot osoittavat, että ulkomaalaistaustaiset keskittyvät Suomessa suurimmille kaupunkiseuduille ja keskuskaupunkeihin (Kauppinen 2019; Saukkonen 2020b). Monet kuntapaikan vastaanottaneet muuttavat myöhemmin vähitellen suurempiin kaupunkeihin. Kaupunkeihin muuttaessaan osa ihmisistä muuttaa aluksi tuttavilleen luottaen asunnon järjestyvän jostain, mutta näin ei kaikissa tapauksissa käy.

Kuntapaikkapolitiikan on arvioitu olevan yksi maahan muuttaneiden asunnottomuutta tuottava mekanismin jo 2000-luvun alussa (Rastas 2002). Myös Helsingin kaupunki on maininnut kuntaan muuton ilman asuntoa yhtenä korkeita maahanmuuttajataustaisten asunnottomuuslukuja selittävän tekijänä jo vuosia (ARA:n asunnottomuustilastot).

Myös omien tuttavien tai sukulaisen luona turvapaikkahakemuksensa käsittelyä odottavat eli yksityismajoituksessa asuvista osa kohtaa ongelmia asunnon löytämisessä. Oleskeluluvan odottamisen aikana henkilöä majoittaneet henkilöt eivät aina voi jatkaa majoittamista oleskeluluvan saamisen jälkeen. Tässä tilanteessa oleskeluluvan saaneen tulisi etsiä itselleen itsenäisesti asunto, eikä se aina onnistu.

Mitä hyviä toimintamalleja on jo käytössä Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla?

- 1** Monikielinen neuvonta ja ohjaus
- 2** Varhainen ja konkreettinen apu ja tuki
- 3** Yhteistyö eri toimijoiden välillä
- 4** Joustavuus, jalkautuminen, luottamuksen rakentaminen ja kokemustiedon hyödyntäminen

Monikielinen neuvonta ja ohjaus

Asunnonetsiminen tapahtuu pitkälti internetin kautta ja edellyttää sitä, että ihmisellä on jo tietoa yhteiskunnan toimintatavoista ja riittävä kielitaito verkkosivuilla navigointiin ja asuntohakemuksen täyttämiseen.

Monikielinen neuvonta ja ohjaus tavoittaa eri kohderyhmät hyvin ja mahdollistaa neuvonnassa myös kulttuuritulkkauksen eli asioiden laajemman selittämisen asiakkaan kulttuuritausta huomioiden. Omalla äidinkielellä saatu apu ja tuki mahdollistavat asioiden syvällisen ymmärtämisen sekä antaa tilaisuuden kysyä matalalla kynnyksellä myös täydentäviä kysymyksiä (IOM 2020).

Jos monikielistä neuvontaa ei ole mahdollista järjestää, on tulkin käyttö asiakastapaamisissa tärkeää. Tulee muistaa, että tulkattuna työskentely vie enemmän aikaa. Tulkin tehtävä on kääntää työntekijän valitsemat sanat, joten työntekijän tulee huomioida tämä ja käyttää selkosuomea sekä selittää itse vaikeat termit.

Hyviä toimintamalleja on jo käytössä. Helsingin kaupungin asumisneuvonnalla on neuvontaa suomeksi, englanniksi, somaliksi ja arabiaksi ja tarvittaessa tulkatusti. Espoossa on avattu monikielinen neuvontapiste, josta saa apua lomakkeiden täyttämiseen. Vantaan monikielistä neuvontaa kehitetään Neuvova Vantaa -hankkeen alla.

Järjestöt, mm. Moniheli ry, Sininauhasäätiö sr ja VVA ry, tarjoavat pääkaupunkiseudulla tietoa asumisesta ja tukea asunnon hakemiseen monella eri kielellä. Myös Monik ry:n neuvontapisteellä autetaan asuntihakemusten täyttämässä.

Espoossa suunnitteilla on myös asumisneuvonnan asumisen perusasioihin perehdyttävät asumisinfot, joita Helsingissä on toteutettu osana maahanmuuttoyksikön toimintaa. Myös järjestöt toteuttavat asumisinfoja ja asumisvalmennusta pääkaupunkiseudulla.

Varhainen ja konkreettinen apu ja tuki

Helsingin kaupungin asumisneuvonnan alla on jo useamman vuoden järjestetty asunnonhakuryhmiä, joissa on tarjolla konkreettista tukea suomen lisäksi englannin, somalin ja arabian kielillä sekä tarvittaessa tulkatusti asuntihakemusten täyttämiseen. Toimintaa järjestetään jatkossa asumisneuvontapisteiden jalkautuvana palveluna.

Tilapäisasumisen yhteydessä annettava ohjaus sekä asunnon hakuun liittyvän tuen malli on todettu toimivaksi Helsingissä ja Espoossa.

Järjestöt, kuten Moniheli ry, Sininauhasäätiö sr ja VVA ry, tarjoavat apua pääkaupunkiseudulla.

Yhteistyö sektoreiden ja toimialojen välillä

Järjestöjen ja sosiaalityön yhteistyössä oli saatu hyviä kokemuksia. Myös järjestöjen ja oppilaitosten välinen yhteistyö on ollut toimiva tapa tavoittaa maahan muuttaneita ja jakaa asumiseen liittyvää tietoa.

Joustavuus, jalkautuminen, luottamuksen rakentaminen ja kokemustiedon hyödyntäminen

Asunnottomuustyössä on kehitetty onnistuneesti kokemustiedon hyödyntämistä asunnottomuuden ennaltaehkäisemiseksi useissa eri hankkeissa. Maahan muuttaneiden asunnottomuutta kokevien kokemustieto tulisi myös huomioida asunnottomuuspalveluiden kehittämisessä, sillä maahanmuuttajataustaiset muodostavat kolmanneksen tilastoissa näkyvistä asunnottomista pääkaupunkiseudulla (taulukko 4).

Asiantuntijat Katto-talkoissa nostivat esiin joustavuuden, jalkautumisen ja luottamuksen rakentamisen toimivina työotteina, jotta työssä päästään vastamaan juuri niihin tarpeisiin, joita asiakkaalla on.

Virastoon varatulla tulkkivälitteisellä ajalla kaikki tärkeät asiat eivät välttämättä nouse esiin. Jalkautuminen esimerkiksi kotikäynnille voi mahdollistaa luottamuksellisista asioista keskustelun, kun ihmisellä on mahdollisuus toimia itselleen turvallisessa ympäristössä.

Myös siirtopalaverit esimerkiksi maahanmuuttajapalveluiden ja aikuissosiaalityön välillä asiakkaan siirtyessä aikuissosiaalityön piiriin nostettiin Katto-talkoissa esiin hyvänä käytäntönä esiin.

Ratkaisuehdotukset

- 1** Lisää eri kokoisia kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja
- 2** Asuminen kotoutumislakiin
- 3** Välivuokrausmalli
- 4** Lisää monikielistä neuvontaa ja palvelua
- 5** Varhaista tukea ja sujuvia palvelupolkuja
- 6** Lisää yhteistyötä
- 7** Asunnottomuustyön kehittämistä ja tutkimusta

Lisää eri kokoisia kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja

Tarvitaan lisää ja eri kokoisia kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja, jotta asumiskustannukset eivät nouse kohtuuttomiksi ja useammat ihmiset ja perheet pääsisivät kohtuuhintaiseen asuntoon.

ARA-asukasvalinnan oppaassa määritellään, että ARA-asuntoja voi myöntää vähintään vuoden mittaisen oleskeluluvan saaneille henkilöille (ARA 2019). Ara-asuntojen myöntämisen perusteita olisi hyvä tarkastella.

Asuminen kotoutumislakiin

Nykyinen laki kotoutumisen edistämisestä (30.12.2010/1386) ei huomioi asumista. Kotoutumislain muutoksen yhteydessä asuminen ja sen järjestämisen vastuut tulisi kirjata selkeästi kotoutumislakiin. Kotoutumisselonteossa asiaan ei esitetä parannusta (Valtioneuvosto 2021).

Kuntapaikkajärjestelmän kautta siirtyy vain pieni osa oleskeluluvan saaneita vastaanottokeskuksesta kuntaan, vaikka se on ainoa virallinen järjestelmä, jonka avulla ihmisiä autetaan asunnon etsimisessä maahan tulon alkuvaiheessa. Tarvitaan hallittu prosessi vastaanottokeskuksesta kuntaan siirtymiseen ja selkeät vastuut eri toimijoille välille, jotta epäviralliset järjestelyt, kuten epäviralliset vuokravälittäjät, eivät vakiinnu osaksi kuntaan siirtymistä ja vuokra-asuntomarkkinoita.

Välivuokrausmalli

Välivuokrausmallissa kunta tai muu toimija vuokraa asunnon ja jälleen vuokraa sen eteenpäin vuokralaiselle. Mallilla voitaisiin madaltaa yksityisten vuokranantajien kynnystä vuokraamiseen. Välivuokrausmallin kautta kunnalla on myös mahdollisuus vaikuttaa siihen, mihin kaupunginosaan ja taloyhtiöön ihmiset kaupungissa sijoittuvat, eli ennaltaehkäistä segregatiota. Vuokranantajille tämä tarjoaisi mahdollisuuden saada kokemuksia asunnon vuokraamisesta erityisryhmille, mikä voisi vahvistaa luottamusta eritaustaisia vuokralaisia kohtaan ja madaltaa kynnystä vuokrata asuntoa moninaisemmalle joukolle vuokralaisia myös jatkossa ilman välivuokramallia.

Välivuokrausmalli on käytössä Oulun kaupungissa, jossa kaupunki vuokraa yksityisiltä vuokranantajilta ilman taloudellisia kannustimia asunnon ja jälleen vuokraa sen henkilölle, jonka on vaikea löytää vuokra-asuntoa itsenäisesti. Oleskeluluvan saaneet ohjataan vastaanottokeskuksesta välivuokrausmallin piiriin. Vuokranmaksusta asunnon omistajalle vastaa Oulun kaupunki ja vuokralainen sitoutuu asumisen tukeen, jota annetaan erityisesti ensimmäisten kuukausien aikana.

Välivuokrausmallia tulisi pilotoida myös muissa kunnissa.

Lisää monikielistä neuvontaa ja palvelua

Monikielistä neuvontapalvelua tuotetaan usein hankerahalla. Näiden palveluiden rahoitus tulee turvata. Monikielistä ja kulttuurisensitiivistä työotetta tarvitaan maahanmuuttajapalveluiden, asumisneuvonnan ja asumisen toimijoiden lisäksi myös päihde- ja mielenterveyspalveluihin. Nykyiset päihdepalvelut eivät tavoita vieraskielisiä kuntalaisia. Ihmisen tukeminen toipumisessa vaatii myös hänen taustansa vaikutuksen ymmärtämistä päihde- ja mielenterveysongelmaan. Tarvitaan enemmän työntekijöitä eri sektoreille, joilla on kyky kommunikoida erilaisista taustoista tulevien asiakkaiden kanssa ja saavuttaa heidän luottamuksensa.

Varhaista tukea ja sujuvia palvelupolkuja

Asumisneuvontaa tarjoamalla voidaan ennaltaehkäistä ongelmatilanteiden kärjistymistä ja ennaltaehkäistä häätöjä (Oosi et al. 2019). Matalan kynnyksen monikielistä asumisneuvonnan tulisi olla saatavilla asumismuodosta ja asuinkunnasta riippumatta.

Tarvitaan lisää varhaista ja konkreettista tukea asunnon hakuun esimerkiksi määräaikaisen sopimuksen umpeutuessa tai asunnon mennessä remonttiin. Tarvitaan myös ennaltaehkäisevää työotetta ja varhaista kotiin vietävää tukea tilanteissa, joissa tuetulle asumiselle ei kuitenkaan vielä ole tarvetta. Tämä edellyttää sujuvia palvelupolkuja. Siirtymät vastaanottokeskuksesta kuntaan ja maahanmuuttajapalveluista aikuissosiaalityöhön tulisi hoitaa saattaen vaihtaen, jotta ihmiset eivät tipu yhteiskunnan turvaverkkojen rakosista.

Lisää yhteistyötä

Asiantuntijat Katto-talkoissa toivoivat lisää yhteistyötä kaupungin eri toimialojen välille. Asunnottomuus-, päihde- ja mielenterveys-, työllistämisen sekä maahanmuuttajapalvelut eivät välttämättä tee yhteistyötä, vaikka kohtaavat samoja asiakkaita. Asunnottomuuden ennaltaehkäisemiseen tarvitaan laaja-alaista yhteistyötä ja koordinaatiota näiden kunnan eri sektoreiden lisäksi myös kolmannen sektorin toimijoiden välille. Mukaan dialogiin asunnottomuuden puolittamisessa tarvitaan myös KELA.

Myös oleskelulupapolitiikka ja sen kehitys vaikuttaa asunnottomuuden poistamiseen, sillä se rajaa ihmisten oikeuksia päästä palveluihin ja tuen piiriin.

Yhteistyön tulisi toteutua yli kaupunkirajojen, jotta se olisi asiakaslähtöistä. Kokemustietoa tarvitaan mukaan kaikille tasoille palvelujen kehittämiseen ja päätöksentekoon.

Yhteistyötä tulee vahvistaa myös yksityisten vuokranantajien kanssa, jotta kynnys vuokrata asuntoja myös eri taustoista tuleville ihmisille madaltuisi. Varhaista tukea tulisi antaa tarvittaessa myös yksityisessä vuokra-asunnossa asuvalle kotiin.

Asunnottomuustyön kehittämistä ja tutkimusta

Asunnottomuustyössä ja sen kehittämisessä tulisi huomioida myös maahan muuttaneiden asunnottomien erilaiset erityistarpeet. Asunnottomuuspalveluita on kehitetty pitkälti päihde- ja mielenterveysongelmien kanssa elävien lähtökohdista. Samat ratkaisut eivät sovellu kaikille. Esimerkiksi kaikki vähemmistöt tai päihitteettömät asunnottomat eivät välttämättä koe hätämajoitusta turvalliseksi.

Jotta eritaustoista tulevat saisivat tarvitsemansa tuen, työntekijöille tarvitaan koulutusta kulttuurisensitiivisestä ja antirasistisesta työotteesta.

Akateemista tutkimusta maahan muuttaneiden asunnottomuudesta Suomessa on vähän. Tarvitaan tarkempaa tietoa siitä, ketkä ovat maahanmuuttajataustaisten asunnottomien ryhmään kuuluvia henkilöitä, jotta voimme puhua tarkemmilla ja paremmin ilmiötä kuvaavilla termeillä, jotka auttavat parempien eri ryhmien tarpeisiin vastaavien palveluiden kehittämisessä. Tarvitaan tietoa poluista, jotka johtavat asunnottomuuteen. Tarvitsemme tietoa myös asunnottomuustilastojen ulkopuolelle jääneiden ulkomaalaistaustaisten tilanteista, jotta asunnottomuuden ennaltaehkäisyssä voidaan huomioida tulevaisuudessa kaikki suojaa tarvitsevat.



Lähteet

Ahmad, A. (2020). Kokeellinen tutkimus etniseen alkuperään perustuvasta syrjinnästä suomalaisilla työmarkkinoilla. Teoksessa Kazi, V., Alitolppa-Niitamo, A. & Kaihovaara, A. (toim.). Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta. (s.15-27). Työ- ja elinkeinoministeriö.

ARA (2019). Asukasvalinnanopas. Haettu osoitteesta [https://www.ara.fi/fi-FI/ARAasuntokanta/Osaomistusasunnot/Asukasvalintaopas\(34134\)](https://www.ara.fi/fi-FI/ARAasuntokanta/Osaomistusasunnot/Asukasvalintaopas(34134)).

ARA:n asunnottomuustilastot. Haettu osoitteesta: https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus

Espoo asunnot (2020). Espoon asuntojen vuosikatsaus. Haettu osoitteesta <https://www.espoonasunnot.fi/julkaisut/vuosikatsaus-2020> katsottu 12.8.2021

Jauhiainen, J. & Tedeschi, M. (2021). Undocumented Migrants and their Everyday Lives. <https://www.springer.com/gp/book/9783030684136>

Juntunen, M & Al Aloulou, O. (2019). Resettled refugees and asylum seekers in the Finnish housing market, Siirtolaisinstituutti.

Hallitusohjelma (2019). Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Haettu osoitteesta <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma>

Helsingin kaupunki (2020): Kaupungin asuntojen välitys 2020. Haettu osoitteesta <https://www.hel.fi/static/kv/vuokra-asunnonhaku/valitetyt-asunnot-2020.pdf>

Helsingin kaupungin sosiaalinen raportointi (2020a). Maahanmuuttajataustaisten asunnonhaun haasteet. Haettu osoitteesta [Maahanmuuttajataustaisten-asunnonhaun-haasteet-2020.pdf \(hel.fi\)](#).

Helsingin kaupungin sosiaalinen raportointi (2020b). Tilapäinen asuminen Helsingissä. Haettu osoitteesta <https://www.hel.fi/static/sote/sosrap/raportit/tilapaisen-asumisen-raportti-2020.pdf>

IOM (2020). Oma kieli kotoutumisen tukena. Opas Ammattilaisille. Haettu osoitteesta: https://finland.iom.int/sites/g/files/tmzbd1156/files/documents/Oma_kieli_kotoutumisen_tukena_IOM_WEB.pdf

Kauppinen, T. (2019). Maahanmuuttajien asuinolot ja segregaatio. Teoksessa Kazi, V., Alitolppa-Niitamo, A. & Kaihovaara, A. (toim.). Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta. (s.153-165). Työ- ja elinkeinoministeriö.

Katisko, M. (2013). Maahanmuuttajien asunnottomuus Metropolialueella. Teoksessa Hyväri, S. & Kainulainen, S. (toim.) Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. (s.111-130) Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Katisko, M. & Kalm-Abukardia, M. (2021). Vallan ulottuvuudet sosiaalialan työssä paperittomien parissa. (Diak Puheenvuoro 38). Diakonia-ammattikorkeakoulu. Haettu osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-382-7>

Larja, L., Warius, J., Sundback, L., Liebkind, K., Kandolin, I. & Jasinskaja-Lahti, I. (2012). Discrimination in the Finnish labor market: An overview and a field experiment on recruitment. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Meronen-Vilenius, S. & Fredriksson, P. (2017). Pakolaisten asumisselvitys - oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden asumisen tilannekuva 2016. Ympäristöministeriön raportteja 12/2017. Haettu osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4712-8>

Mikkonen, A. & Kärkkäinen S.-L. (2002). Homeless immigrants in Finland: National report 2002 : European Observatory on Homelessness

Oosi, O., Kortelainen, J., Karinen, R., Jauhola, L. & Luukkonen, T. (2019). Asumisneuvonta Suomessa. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. Raportteja 2/2019. Haettu osoitteesta [https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Julkaisut/ARAn_raportteja_julkaisusarja/Asumisneuvonta_Suomessa\(50265\)](https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Julkaisut/ARAn_raportteja_julkaisusarja/Asumisneuvonta_Suomessa(50265))

Rastas, M. (2002). Maahanmuuttajien asunnottomuus Helsingissä. Ympäristöministeriö. Suomen ympäristö 582.

Saikkonen, P., Hannikainen, K., Kauppinen, T., Rasinkangas, J. & Vaalavuo, M. (2018). Sosiaalinen kestävyys: asuminen, segregaatio ja tuloerot kolmella kaupunkiseudulla. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 2/2018. Hettu osoitteesta [URN_ISBN_978-952-343-084-6.pdf](https://urn.isbn.fi/urn:ISBN:978-952-343-084-6.pdf) (julkari.fi)

Saukkonen, P. (2020a). Kotona Kaupungissa. Kokonaiskuva ulkomaalaistaustaisista Helsingissä vuonna 2020. Haettu osoitteesta https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/20_05_06_Tutkimuksia_1_Saukkonen.pdf

Saukkonen, P. (2020b). Suomi omaksi kodiksi. Kotouttamispolitiikka ja sen kehittämismahdollisuudet. Gaudeamus.

TEM (2021). Kotoutumisen sanasto, 1. laitos, https://beta.kotoutuminen.fi/documents/56901608/71065357/Kotoutumisen_sanasto_1_laitos.pdf/7f5c1f87-dd0c-4051-38f3-3d7ea6e4e1ea?t=1624277824724

Tilastokeskus. (2020). Pikkulapsiperheiden määrä vähentynyt lähes viidenneksellä 2010-luvulla. Haettu osoitteesta https://www.stat.fi/til/perh/2019/perh_2019_2020-05-22_tie_001_fi.html

Valtioneuvosto (2021). Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeita. Haettu osoitteesta https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/908857e2-f703-4796-b54d-68266c232aea/50c43cbb-735d-4570-bac7-84f0d12a41e4/SELONTEKO_20210623080203.pdf

VAV (2020). VAV konsernin vuosikertomus ja vastuullisuusraportti. Haettu osoitteesta https://issuu.com/vavasunnot/docs/vav_vuosikertomus_2020_final?mode=window

Öblom, A. & Antfolk, J. (2017). Ethnic and gender discrimination in the private rental housing market in Finland: A field experiment. PLoS One 12 (8), DOI:10.1371/journal.pone.0183344



Katto
MONIHELI